

ISSN 2227-2844

ВІСНИК

**ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

№ 1 (315) БЕРЕЗЕНЬ

2018

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

№ 1 (315) березень 2018

Частина I

Засновано в лютому 1997 року (27)
Свідоцтво про реєстрацію:
серія КВ № 14441-3412ПР,
видане Міністерством юстиції України 14.08.2008 р.

Збірник наукових праць внесено до переліку
наукових фахових видань України
(педагогічні науки)
Наказ Міністерства освіти і науки України № 793 від 04.07.2014 р.

Журнал включено до переліку видань реферативної бази даних
«Україніка наукова» (угода про інформаційну співпрацю
№ 30-05 від 30.03.2005 р.)

Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 8 від 01 березня 2018 року)

Виходить двічі на місяць

Засновник і видавець –
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – доктор педагогічних наук, професор **Курило В. С.**

Заступник головного редактора –

доктор педагогічних наук, професор **Савченко С. В.**

Випускаючі редактори –

доктор історичних наук, професор **Михальський І. С.,**

доктор медичних наук, професор **Виноградов О. А.,**

доктор біологічних наук, професор **Іванюра І. О.,**

доктор філологічних наук, професор **Галич О. А.,**

доктор філологічних наук, професор **Глуховцева К. Д.,**

кандидат філологічних наук, професор **Пінчук Т. С.,**

доктор філологічних наук, професор **Дмитренко В. І.,**

доктор педагогічних наук, професор **Харченко С. Я.**

Редакційна колегія серії „Педагогічні науки”:

доктор педагогічних наук, професор **Ваховський Л. Ц.,**

доктор педагогічних наук, професор **Гавриш Н. В.,**

доктор педагогічних наук, професор **Докучаєва В. В.,**

доктор педагогічних наук, професор **Лобода С. М.,**

доктор педагогічних наук, професор **Караман О. Л.,**

доктор педагогічних наук, професор **Сташевська І. О.,**

доктор педагогічних наук, професор **Хриков Є. М.,**

доктор педагогічних наук, професор **Чернуха Н. М.**

Редакційні вимоги

до технічного оформлення статей

Редколегія «Вісника» приймає статті обсягом 4 – 5 сторінок через 1 інтервал, повністю підготовлених до друку. Статті подаються надрукованими на папері в одному примірнику з додатком диска. Набір тексту здійснюється у форматі Microsoft Word (*.doc, *.rtf) шрифтом № 12 (Times New Roman) на папері формату А-4; усі поля (верхнє, нижнє, правє й лівє) — 3,8 см ; верхній колонтитул — 1,25 см , нижній — 3,2 см .

У верхньому колонтитулі зазначається: Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № ** (***) , 2012.

Статті у «Віснику» повинні бути розміщені за рубриками.

Інформація про УДК розташовується у верхньому лівому кутку без відступів (шрифт нежирний). Ініціали і прізвище автора вказуються в лівому верхньому кутку (через рядок від УДК) з відступом 1,5 см (відступ першого рядка), шрифт жирний. Назва статті друкується через рядок великими літерами (шрифт жирний).

Зміст статті викладається за планом: постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується ця стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з цього дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Усі перелічені елементи повинні бути стилістично представлені в тексті, але графічно виділяти їх не треба.

Посилання на цитовані джерела подаються в квадратних дужках після цитати. Перша цифра — номер джерела в списку літератури, який додається до статті, друга – номер сторінки, наприклад: [1, с. 21] або [1, с. 21; 2, с. 13 – 14]. Бібліографія і при необхідності примітки подаються в кінці статті після слова «Список використаної літератури» або після слів «Список використаної літератури і примітки» (без двокрапки) у порядку цитування й оформляються відповідно до загальноприйнятих бібліографічних вимог. Бібліографічні джерела подаються підряд, без відокремлення абзацем; ім'я автора праці (або перше слово її назви) виділяється жирним шрифтом.

Статтю закінчують 3 анотації обсягом 15 рядків (українською, російською) та 22 рядки (англійською) мовами із зазначенням прізвища, ім'я та по-батькові автора, назви статті та ключовими словами (3 – 5 термінів).

Стаття повинна супроводжуватися рецензією провідного фахівця (доктора, професора).

На окремому аркуші подається довідка про автора: (прізвище, ім'я, по батькові; місце роботи, посада, звання, учений ступінь; адреса навчального закладу, кафедри; домашня адреса; номери телефонів (службовий, домашній, мобільний).

© ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2018

ЗМІСТ

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ НА СХОДІ УКРАЇНИ

1. **Дуля А. В.** Основні етапи надання соціальної підтримки сім'ям учасників АТО..... 6
2. **Краснова Н. П.** Соціально-педагогічна діяльність з корекції агресивної поведінки дітей внутрішньо переміщених осіб, що постраждали внаслідок військового конфлікту на сході України..... 11
3. **Караман О. Л., Юрків Я. І.** Використання платформи Moodle під час організації освітнього процесу зі студентами-військовослужбовцями у ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»..... 24
4. **Маркова Н. В.** Соціальний захист внутрішньо переміщених осіб як актуальна проблема соціальної роботи в Україні..... 32
5. **Отрощенко Н. Л., Черниш О. О.** Діяльність соціального педагога щодо формування ціннісних орієнтацій учнів у закладах загальної середньої освіти прифронтової зони..... 40
6. **Савченко С. В., Курило В. С.** Молодь як жертва несприятливих чинників соціалізації в умовах гібридної війни на сході України..... 47

ТЕОРЕТИЧНІ Й ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ ТА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

7. **Доннік М. С.** Соціально-педагогічна профілактика делінквентної поведінки підлітків в умовах соціального гуртожитку для сиріт..... 55
8. **Дудко Н.В.** Визначення поняття «соціальна творчість студентської молоді»: соціально-педагогічний аспект..... 62
9. **Канішевська Л. В.** Теоретичні аспекти проблеми формування педагогічної культури батьків..... 70
10. **Малков Д. Ю.** Становлення особистості в умовах дозвіллевої діяльності..... 77
11. **Мальцева О. І.** Фактори соціалізації сучасних підлітків..... 85
12. **Міронов Р. А.** Психотерапевтична діяльність у галузі освіти: загальна характеристика..... 92
13. **Печериця Н. М.** Корекція ейджизму молоді як соціально-педагогічна проблема..... 101
14. **Попова А. О., Щеголь М. В.** Досвід використання просвітницько-профілактичних настільних ігор фахівцями із соціальної роботи в місцевих громадах..... 109

Ключевые слова: молодежь, ейджизм, социальные стереотипы, коррекция, социально-педагогическая коррекция.

Pecheritsa N. Correction of Youth's Ageism as a Social and Pedagogical Problem

The article analyzes the scientific works, devoted to the problems of youth and ageism. It has been grounded the youth actualization in modern society as a specific social group, features of youth in the socialization process. It has been defined the social stereotypes leading to deviation in the process of young people socialization. It has been researched the ageism subject matter as a whole and the types of its manifestation by the young people concerning the aged. It has been detected the role of the constructive interpersonal interaction between young people and the aged for the social development of the representatives of both social groups. It has been grounded the correction subject matter and socio-pedagogical correction application specificity with the purpose of improvement or reduction of the negative stereotype representation concerning anility and the aged among the youth.

Key words: youth, ageism, social stereotypes, correction, socio-pedagogical correction.

Стаття надійшла до редакції 17.02.2018 р.

Прийнято до друку 01.03.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Рижанова А. О.

УДК 364.142:374.1

А. О. Попова, М. В. Щеголь

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ПРОСВІТНИЦЬКО-ПРОФІЛАКТИЧНИХ НАСТІЛЬНИХ ІГОР ФАХІВЦЯМИ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В МІСЦЕВИХ ГРОМАДАХ

На сучасному етапі розвитку соціальна сфера потребує новітніх та інноваційних технологій просвітницько-профілактичної роботи з цільовою аудиторією. Даний вид роботи спрямований на інформування та попередження соціальної проблеми чи подолання окремих її чинників. Таку роботу здійснюють навчальні заклади, медичні установи, соціальні служби, а також державні та недержавні громадські організації.

Фахівці із соціальної роботи використовують широкий спектр форм і методів просвітницько-профілактичної роботи. Але деякі з них малоефективні та в деякій мірі є пасивними формами роботи. В той же час спеціалістами використовуються інтерактивні методи просвітницько-профілактичної роботи, які мають на меті не лише попередження

негативних явищ, а й покращення якості життя та розвиток необхідних навичок.

За останні роки набув широкої популярності такий інтерактивний метод просвітницько-профілактичної роботи, як настільні ігри. Соціальна педагогіка розглядає гру як інтерактивний метод педагогічної взаємодії, досліджує можливості особливості соціалізуючої ролі гри.

У працях видатних педагогів, психологів та науковців різних періодів, зокрема Л. Виготського, Д. Ельконіна, Я. Коменського, А. Макаренка, М. Монтесорі, В. Сухомлинського, К. Ушинського, З. Фрейда та інших висвітлено питання дослідження та розробки теорії гри, а також специфіка педагогічного керівництва іграми дітей.

Вивченню обґрунтування та практичного застосування ігор, які доцільно було б використовувати в соціально-педагогічній практиці, присвятили свої праці такі науковці: О. Безпалько, Р. Вайнола, О. Закусило, Н. Зимівець, Т. Журавель, Т. Лях, Т. Цюман та інші.

Метою даної статті є аналіз специфіки використання настільних ігор, як інтерактивного методу просвітницько-профілактичної роботи та висвітлення досвіду розробки та впровадження настільних ігор.

Сьогодні є досить актуальним питання щодо використання розвивальних та просвітницько-профілактичних ігор в соціально-педагогічній діяльності, як інструменту попередження та профілактики негативних явищ, просвітництво щодо наслідків ризикованої поведінки, також формування умінь та навичок дотримання здорового способу життя, підвищення рівня правової обізнаності.

Дуже ґрунтовним є дослідження, яке започаткував С. Рубінштейн, а пізніше розвивав – О. Леонтєв. Вони одними із перших зробили спробу створити вітчизняну теорію гри. С. Рубінштейн стверджував, що саме у грі формується і виявляється потреба дитини впливати на світ. А Леонтєву належить думка, що гра не є продуктивною діяльністю, її мотив криється не в результаті, а у змісті самої гри. І тому своєрідність ігрової діяльності проявляється в єдності з практичною діяльністю та носить активний, дієвий характер [2].

У своїх дослідженнях німецький психолог К. Фопель обґрунтовує значущість інтерактивної гри, а саме: «Поняття «гра» важливе, тому що інтерактивні ігри пробуджують у їх учасників допитливість, зацікавленість, готовність до ризику, вони створюють ситуацію випробування й дарують радість відкриттів, що властиво усім іграм. Поняття «інтерація» включає внутрішньо-особистісну (різні частини моєї особистості вступають у контакт один з одним) і міжособистісну (я вступаю в контакт із іншими людьми) комунікацію» [9].

Ігрова діяльність у просвітницько-профілактичній роботі взагалі, зокрема і в центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, має свою специфіку, перш за все, профілактична та корекційна спрямованість гри.

Одним із основних завдань інтерактивних ігор є саме створення умов для знаходження її учасниками нового значущого досвіду соціальної

поведінки, що допоможе їм розібратися в різних життєвих ситуаціях, з розумінням та аналізом яких до цього були певні труднощі. У цьому випадку, взаємодія виступає каталізатором і доповнює систему знань, що були раніше в учасників, і уявлень стосовно певних життєвих ситуацій [1].

Гра є звичною та улюбленою формою діяльності людини будь-якого віку, тому і відрізняється від інших педагогічних технологій. Вона є ефективним засобом активізації, за рахунок змістовності самої гри та високого рівню емоційної напруги, що дає можливість залучати учасників до ігрової діяльності.

Використання настільних ігор в просвітницько-профілактичній діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді підвищує результативність такої роботи, заохочують учасників до засвоєння нових знань та відпрацювання навичок.

Першими в Україні за підтримки ЮНІСЕФ розробили настільні просвітницько-профілактичні настільні ігри – спеціалісти Всеукраїнського громадського центру «Волонтер». Фахівці центру виокремлюють ряд особливостей використання настільних ігор, а саме:

- Настільна гра призначена для невеликої групи осіб (до 5-8 осіб);
- Гра проводиться в спокійній атмосфері;
- Має бути зручне облаштування місця, де буде проводитися настільна гра;
- Обов'язково має бути ведучий гри;
- Потрібно дотримуватися чітких інструкцій щодо використання просвітницько-профілактичних настільних ігор;
- Ведучий несе відповідальність за процес гри та інформацію, яку учасники отримують під час гри.

На сьогодні в Україні реалізуються та використовуються фахівцями центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді такі просвітницько-профілактичні настільні ігри, як: «СТОП насильству», «ФОТО-фішка», «Країна Здоров'я», «Рожеві окуляри», «Володар Кілець», «Світ громад», «Країна гідності», які спрямовані на протидію негативним явищам в освітньому середовищі [5].

Важливим, на наш погляд, є те що як і будь-який метод, просвітницько-профілактичні настільні ігри мають свої переваги та недоліки у використанні. До основних переваг можна віднести:

- Активність кожного учасника;
- Програвання різних моделей поведінки та приміряти на себе різні соціальні ролі;
- Обов'язковість рефлексії;
- Завдяки емоційній напрузі – ефективне засвоєння інформації;
- Набуття соціального досвіду;
- Стимулювання до активної суспільно корисної діяльності учасників.

Серед основних недоліків науковці виділяють:

- Великі затрати часу;
- Складність у підготовці та проведенні настільної гри;
- Ведучому необхідний високий рівень професійної підготовки;
- Учасники повинні бути одного віку;
- Обмеженість у кількості учасників;
- Можливі виникнення конфліктних ситуацій [2].

Отже, при підготовці та проведенні просвітницько-профілактичних настільних ігор фахівцям необхідно враховувати всі особливості групи, в якій вона буде проводитися, та мають бути враховані всі можливі ризики при проведенні гри в конкретній групі учасників.

Таким чином, інтерактивну гру в соціально-педагогічній діяльності можна визначити як активний метод навчання, заснований на досвіді, отриманому у результаті спеціально організованої взаємодії учасників з метою зміни індивідуальної поведінки.

Досвід розробки та впровадження просвітницько-профілактичних настільних ігор свідчить про те, що перед фахівцем із соціальної роботи, який планує застосовувати ігри в своїй професійній діяльності, стоїть завдання не лише оволодіти методикою їх проведення, хоча це й не є мало важливим, але й мати високий рівень знань щодо проблеми, на подолання якої спрямована гра.

Таким чином, можемо зробити висновок, що використання настільних просвітницько-профілактичних ігор може якісно підвищити рівень надання соціальних послуг фахівцями соціальної роботи, тому варто звернути увагу на розробку та впровадження даного виду діяльності в мережу центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді в Україні. Проте, варто зауважити, що даний метод не є вичерпним та не заміщує інші види просвітницької та профілактичної роботи з дітьми та молоддю в місцевих громадах.

Список використаної літератури:

- 1. Активні методи просвітницької діяльності у профілактиці ВІЛ/СНІДу та ризикованої поведінки :** посіб. для спец. приймальників-розподільників, притулків для неповнолітніх та виховних колоній / [О. В. Безпалько, Н. В. Зимівець, І. В. Захарченко та ін.] ; за заг. ред.: Р. Х. Вайноли, Т. Л. Лях. – К. : ТОВ «ДКБ «РОТЕКС», 2007. – 190 с.
- 2. Ігрові технології як інструмент профілактичної роботи спеціалістів психологічної служби закладів освіти :** навч.-метод. посіб. / Автор-упорядник Т. В. Войцях. – Черкаси: Черкаський ОПОП, 2014. – 92 с.
- 3. «Країна Здоровляндія, або Велика подорож»:** пізнавальна гра для дітей : [метод. реком. та інструкція до гри] / Журавель Т. В., Лях Т. Л., Нікітіна О. М. – К. : Всеукраїнський громадський центр «Волонтер», 2011. – 10 с.
- 4. Лях Т. Л.** Використання інтерактивних методів у програмах з формування здорового способу життя / Т. Л. Лях, Т. В. Журавель // Основи громадського здоров'я: теорія і практика : навч.-метод. посіб. / [Т. П. Авельцева, Т. П. Басюк, О. В. Безпалько та

ед.] ; за заг. ред. О. В. Безпалько. – Ужгород : ВАТ «Патент», 2008. – С. 152–216. **5. Лях Т. Л.** Використання просвітницько-профілактичних настільних ігор у програмах із формування здорового способу життя [Електронний ресурс] / Т. Л. Лях – Режим доступу до ресурсу: http://www.volunteer.kiev.ua/pages/59-potencal_nastlnih_profllaktichnih_gor. **6. Настільна** просвітницько-профілактична настільна гра «Володар кілець» : [метод. реком. та інструкція до гри] / Журавель Т. В., Лях Т. Л., Нікітіна О. М. – К. : Всеукраїнський громадський центр «Волонтер», 2011. – 15 с. **7. Настільна** просвітницько-профілактична настільна гра «Рожеві окуляри» : [метод. реком. та інструкція до гри] / Журавель Т. В., Лях Т. Л., Нікітіна О. М. – К. : Український фонд «Благополуччя дітей», 2011. – 14 с. **8. Настільна** просвітницько-профілактична настільна гра «СТОП насильству» : [метод. реком. та інструкція до гри] / Журавель Т. В., Лях Т. Л., Нікітіна О. М., Сергеева К. В. – К. : Видавничо-поліграфічна компанія «ОБНОВА», 2011. – 20 с. **9. Організація** вільного часу школярів : навч. посіб. / Харченко С. Я., Белецька І. В., Гаміна Т. С. – Луганськ : Альма-матер, 2006. – 230 с.

Попова А. О., Щеголь М. В. Досвід використання просвітницько-профілактичних настільних ігор фахівцями із соціальної роботи в місцевих громадах

В статті розкрито сутність та проаналізовано специфіку використання настільних ігор в просвітницько-профілактичній роботі фахівців соціальної сфери. Представлено особливості зародження та розвитку вітчизняних просвітницько-профілактичних настільних ігор. У статті схарактеризовано вітчизняну теорію гри С. Рубінштейна і О. Леонтьєва, а також дослідження інтерактивної гри та інтеракції К. Фопеля. Представлено просвітницько-профілактичні настільні ігри, які були розроблені спеціалістами Всеукраїнського громадського центру «Волонтер» за підтримки ЮНІСЕФ та активно використовуються фахівцями центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді для роботи з цільовою групою. Охарактеризовано ряд особливостей настільних ігор, також визначено переваги та недоліки у використанні інтерактивних ігор в роботі фахівця із соціальної роботи. Представлено сутнісні характеристики настільних ігор, які потрібно враховувати фахівцям під час надання соціальних послуг на рівні місцевих громад.

Ключові слова: просвітницько-профілактична настільна гра, фахівець із соціальної роботи, центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, місцеві громади.

Попова А. А., Щеголь М. В. Опыт использования просветительско-профилактических настольных игр специалистами по социальной работе в местных общинах

В статье раскрыты сущность и проанализирована специфика использования настольных игр в просветительско-профилактической

работе специалистов социальной сферы. Представлены особенности зарождения и развития отечественных просветительно-профилактических настольных игр. В статье дана характеристика отечественную теорию игры С. Рубинштейна и А. Леонтьева, а также исследование интерактивной игры и интеракции К. Фопеля. Представлено просветительно-профилактические настольные игры, которые были разработаны специалистами Всеукраинского общественного центра «Волонтер» при поддержке ЮНИСЕФ и активно используются специалистами центров социальных служб для семьи, детей и молодежи для работы с целевой группой. Охарактеризованы ряд особенностей настольных игр, также определены преимущества и недостатки в использовании интерактивных игр в работе специалиста по социальной работе. Представлены сущностные характеристики настольных игр, которые нужно учитывать специалистам во время работы специалиста в местных общинах.

Ключевые слова: просветительно-профилактическая настольная игра, специалист по социальной работе, центр социальных служб для семьи, детей и молодежи, местные общины.

Popova A., Shchepoch M. Experience with Educational and Prevention Table Games for Social Work in Local Communities

The article reveals the essence and analyze the specificity of the use of table games in the educational and preventive work of specialists in the social sphere. Article presents features of the origin and development of domestic educational and preventive table games. The article describes the domestic game theory of S. Rubinstein and A. Leontyev, as well as the study of interactive game and interaction of K. Fopel. Educational and preventive table games presented which developed by the specialists of the All-Ukrainian Volunteer Social Center with the support of UNICEF and actively used by specialists of social services centers for families, children and youth to work with the target group. A number of features of table games characterized and presented, as well as advantages and disadvantages in using interactive games in the work of a specialist in social work. Essential characteristics of table games that need to consider by specialists during the work of a specialist in local communities.

Key words: educational and preventive board game, specialist in social work, social services center for families, children and youth, local communities.

Стаття надійшла до редакції 28.02.2018 р.

Прийнято до друку 01.03.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Прошкін В. В.